

ПРОГРАМА РОБОТИ ГУРТКА «ОСНОВИ БІОЕТИКИ»

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Процеси гуманізації та гуманітаризації освіти в Україні є відображенням світових тенденцій щодо переосмислення ролі людини в природі і суспільстві. Перехід від антропоцентризму до біоцентризму є теоретичною основою для створення стратегії загальнолюдського та індивідуального виживання у XXI ст.

Протягом століть людство розглядало природу як безмежне джерело благополуччя. Розвиток технологій, стрімкий прогрес в галузі науки та техніки супроводжувався скороченням чисельності та видового різноманіття рослинного та тваринного світу. Прогресивна частина людства дійшла висновку, що одна з причин екологічної кризи — низький рівень екологічної культури населення. Виникла нова галузь знань, що базується на моральному ставленні до всього живого — **біоетика**. Подальший рух по шляху розуміння проблеми біоетики не можливий без широкої просвітницької роботи серед населення, особливо підростаючого покоління.

Введення курсу біоетики обумовлене необхідністю певних змін у викладанні біології. Виходячи з основної мети біологічної освіти, біологія як світоглядна дисципліна, має забезпечити формування в учнів наукової картини живої природи, розкрити роль біологічних знань у сфері промисловості й культури, створити свідому мотивацію на здоровий спосіб життя, засвоєння норм і правил екологічної етики. Біологія повинна давати учням не лише набір фактів з анатомії та фізіології тварин, їх використання людиною, але й повинна виховувати у дітей етичне ставлення до навколишнього середовища. Осмислення людиною необхідності враховувати етичні аспекти розвитку науки і техніки, можливі соціальні наслідки їх розвитку ставлять перед системою освіти нові завдання — навчити підростаюче покоління давати етичну оцінку науковим фактам, зокрема оцінювати з етичної позиції ставлення людини до тварин. Тому формування у підростаючого покоління етичного гуманного ставлення до живої природи — на сьогодні одне з найактуальніших питань. В Україні цим питанням приділяється значна увага і на законодавчому рівні, про що свідчить прийняття Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження» (зі змінами та доповненнями від 15 грудня 2009 року №1759-VI). На виконання Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження» запроваджується програма «Основи біоетики».

Програма початкового рівня розрахована на один рік для учнів 7-9 класів. Може бути використана для учнів загальноосвітніх навчальних закладів як факультативна форма роботи, для вихованців позашкільних навчальних закладів — як гурткова форма роботи. Рекомендований кількісний склад групи — 10-12 чоловік.

Основною **метою гуртка** є формування в учнів гуманного та відповідального ставлення до живої природи, зокрема тваринного світу.

Програма передбачає вирішення таких основних завдань:

- ознайомити учнів з сучасними етико-філософськими концепціями стосовно ролі людини в природі;
- ознайомити учнів з видовим різноманіттям тваринного світу;
- ознайомити учнів з методами спостережень за живою природою;
- навчити учнів розуміти потреби тварин;
- навчити створювати відповідні умови для утримання тварин;
- сприяти розвитку пізнавального інтересу;

- сприяти формуванню в учнів переконань, моральних принципів та активної життєвої позиції щодо охорони навколишнього природного середовища.

В процесі оволодіння матеріалом програми вихованці знайомляться з методами наукового пізнання живої природи, зокрема тваринного світу. Вивчення теоретичного матеріалу тісно пов'язане з практичними роботами, спостереженнями, проведенням досліджень. З цією метою на заняттях гуртка рекомендується використовувати різноманітні **методи** (когнітивні, креативні, оргдіяльнісні) та **форми** (навчальні заняття, самостійна робота, практична діяльність) організації навчально-виховного процесу. Ефективності навчально-виховного процесу сприятиме проведення ділових ігор, створення відеофільмів (слайдфільмів), написання вихованцями статей для дитячих видань тощо.

Прогнозований результат і методи його діагностики.

Вихованці повинні мати уявлення про:

- біоетику як науку та світогляд,
- взаємодію живої та неживої природи,
- благополуччя тварин,
- діяльність державних та громадських установ, організацій з охорони тваринного світу.

Вихованці повинні знати:

- проблеми, що розглядає біоетика,
- основні життєві процеси, потреби та відчуття тварин,
- зв'язок антропогенного фактору та середовища існування тварин,
- особливості життєдіяльності певних груп тварин,
- правила утримання тварин.

Вихованці повинні вміти:

- прогнозувати наслідки впливу людини на життя певних груп тварин,
- знати видовий склад тварин своєї місцевості,
- спостерігати за живими об'єктами в природі та умовах живого куточку,
- аналізувати результати спостережень та робити висновки,
- складати ланцюги живлення для окремих видів тварин,
- користуватися лабораторним обладнанням,
- самостійно працювати з літературними джерелами,
- застосовувати отримані знання та навички у справі охорони тваринного світу.

Вихованці повинні засвоїти такі поняття та терміни:

альтернатива, антропогенний фактор, антропоцентризм, біоетика, біоцентризм, благополуччя, вегетаріанство, життєвий процес, заказник, заповідник, ланцюги живлення, потреби, притулок, середовище проживання.

Основні навчальні засоби для реалізації програми

Об'єкти натуральні: навчальної тваринницької ферми.

Колекції: ентомологічна колекція.

Таблиці: заповідники України; систематика тварин; породи собак; породи котів.

Карти стінні: зоогеографічна карта світу; Україна. Тваринний світ; карта заповідників України.

Друковані: матеріали Всесвітньої декларації благополуччя тварин; матеріали Європейської конвенції захисту тварин; Закон України «Про захист тварин від жорстокого поводження».

Відеофільми: про діяльність громадських організацій по охороні тваринного світу; заповідники України.

Навчальний тематичний план

№ п/п	Назва розділу	Кількість		
		Теоретичні заняття	Практичні заняття	Разом
	Вступ	2		2
	Теоретико-світоглядні засади біоетики	14	4	18
	Різноманітність тваринного світу	30	16	46
	Благополуччя тварин	18	10	28
	Охорона тваринного світу	12	10	22
	Співіснування людини і тварин	12	14	26
	Підсумки		2	2
Усього		88	56	144

Програма

Кількість годин	Дата проведення	Тема заняття	Ключові компетентності, які формуються під час вивчення даної теми
ВСТУП (2 години)			
II. Теоретико — світоглядні засади біоетики (18 годин)			
		Поняття біоетики. Історія становлення біоетики. Основоположник біоетики — Ван Ранселер Поттер. Принципи етичного ставлення до тварин: антропоцентризм та біоцентризм. Філософія та проблеми ставлення до тварин. Релігія та проблеми ставлення до тварин. Українські народні звичаї, традиції та ставлення до тварин	<i>Формулює</i> означення поняття «біоетика»; <i>називає:</i> основні етапи розвитку біоетики; принципи етичного ставлення до тварин; <i>характеризує:</i> антропоцентризм та біоцентризм як світоглядні основи біоетики; <i>висловлює судження:</i> про особливості ставлення до тварин в традиціях українського народу
<i>Практичні роботи</i> Масовий захід «Тварини в творчості українського народу» <i>Екскурсії</i> Екскурсія до історичного (археологічного) музею.			
III. Різноманітність тваринного світу (46 годин)			
		Комахи. Риби. Земноводні. Плазуни. Птахи. Ссавці. Сільськогосподарські тварини. Тварини — домашні улюбленці. Основні представники.	<i>Усвідомлює:</i> рівноправність та рівноцінність усього живого, важливість дотримання принципів етичного ставлення до

		Особливості умов утримання в неволі для деяких тварин. Техніка безпеки та санітарно-гігієнічні вимоги при утриманні домашніх тварин	тварин; особистісну відповідальність за збереження Життя на Землі; <i>Застосовує знання:</i> при проведенні дослідницької роботи та в життєвих ситуаціях; <i>Дотримується:</i> правил техніки безпеки та санітарно-гігієнічних вимог при утриманні домашніх тварин; <i>робить висновок:</i> - про роль біологічного різноманіття
<i>Практичні роботи.</i> Виконання тестових завдань. Складання ланцюгів живлення для різних видів тварин. Проведення досліджень життя дрібних тварин. Проведення анкетування учнів свого навчального закладу. <i>Екскурсії</i> Екскурсія до лісу (парку, тераріуму, клубу акваріумістів). Екскурсія до зоологічного музею. Екскурсія на птахофабрику (тваринницьку ферму).			
IV. Благополуччя тварин (28 годин)			
		Основні життєві процеси у тварин. Основні потреби тварин. Визначення благополуччя тварин. Тварини в суспільстві. Ставлення до тварин. Проблема володіння тваринами. Проблеми біоетики в експериментах з тваринами. Використання альтернативних методів дослідження	<i>Описує та характеризує:</i> основні життєві процеси у тварин; основні потреби тварин.; <i>Формулює:</i> означення благополуччя тварин; <i>Усвідомлює:</i> самостійну цінність тварин; <i>Дотримується:</i> принципів біоетики при проведенні дослідно-експериментальної роботи; використовує альтернативні методи дослідження
<i>Практичні роботи.</i> Виконання тестових завдань. Складання «контракту» між майбутнім власником та обраною ним твариною. Розробка біоетичного кодексу поведінки учнів навчального закладу. <i>Екскурсії</i> Екскурсія до зоопарку (зоомагазину). Екскурсія до клініки ветеринарної медицини (з можливістю присутності під час прийому пацієнтів).			

V. Охорона тваринного світу (22 години)			
		Антропогенний фактор та середовище існування тварин. Історія виникнення руху на захист тварин. Діяльність громадських та державних організацій, установ по охороні тваринного світу. Заповідники та заказники України. Законодавство України про охорону тваринного світу	<i>Критично ставиться:</i> до аргументів, з допомогою яких виправдовується сучасна експлуатація тварин; <i>Називає:</i> громадські та державні організації, установи з охорони тварин; <i>дотримується:</i> норм Законодавства України про охорону тваринного світу
<i>Практичні роботи</i> Проведення анкетування. Зустріч з представниками громадських організацій, які займаються питаннями охорони тварин. Допомога по догляду за тваринами, які знаходяться під опікою волонтерів. <i>Екскурсії</i> Екскурсія до державних установ, що займаються охороною тваринного світу. Екскурсія до заповідника (заказника).			
VI. Співіснування людини і тварин (26 годин)			
		Проблеми співіснування людини і тварин в сучасних умовах. Всесвітня декларація благополуччя тварин. Європейська конвенція захисту домашніх тварин. Досягнення України: основні положення законодавства про захист тварин в Україні. Правила утримання тварин. Проблема безпритульних тварин: причина виникнення та шляхи їх вирішення. Проблеми жорстокого ставлення до тварин та шляхи їх подолання. Відомі особистості сучасності — борці за права тварин	<i>Аналізує:</i> наслідки експлуатації тварин людьми; <i>наводить приклади:</i> вирішення проблем безпритульних тварин; <i>пояснює:</i> основи законодавства що захисту тварин ровесникам; <i>дотримується:</i> норм законодавства щодо захисту тварин в повсякденному житті; <i>демонструє:</i> здатність і готовність використовувати отримані знання в ситуаціях життєвого вибору; <i>розвиває:</i> в собі якості лідера, щоб слугувати прикладом поваги і справедливості щодо всіх видів живих істот; <i>застосовує знання:</i> для розробки проекту притулку для собак
<i>Практичні роботи</i> Виконання тестових завдань.			

Розробка та виготовлення стінгазети «Шукаємо господаря!» із фото та історіями тварин-жителів притулку.

Розробка та виготовлення листівок «Їм потрібен дім!» (використовуючи фото тварин-жителів притулку) для розповсюдження (спільна акція із організаціями з захисту тварин).

Проведення фотовиставки «Мій домашній улюбленець».

Проведення зоовернісажу.

Розробка проекту притулку для тварин.

Екскурсії

Екскурсія до офісу/представництва місцевої/всеукраїнської організації із захисту тварин.

Екскурсія до притулку для тварин.

VII. Підсумки (2 години)

		Проведення виставки-ярмарку «Допоможемо тваринам»	благодійної дитячих робіт безпритульним
--	--	--	---

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Для керівників гуртка:

1. *Поттер В.Р.* Биозтика мост будущего / Поттер В.Р.; пер. с англ. Т.Г. Буд-ковская, С.В. Вековишина; ред. пер. С.В. Вековишина, В.Л. Кулиничен-ко; Украинская ассоциация по биозтике. — К.: Видавець Вадим Карпенко, 2002. — 216 с.

2. *Геллатли Д.* Любить или убить? / Геллатли Д. — Харьков : Центр этического отношения к животным, 1998.

3. *Луцкая Л.А.* Самостоятельные работы учащихся по зоологии / Л.А. Луцкая, А.И. Никишов. — М. : Просвещение, 1987. 110 с.

4. *Павлова Т.Н.* Биозтика в школе : пособие для учителей / Павлова Т.Н. — Москва, 1997.

Для гуртківців:

1. *Дмитриев Ю. Д.* Твоя Красная книга / Ю.Д. Дмитриев, Н.М. Пожарицкая. — М. : Молодая гвардия. 1986. — 110 с.

2. Кошки, собаки, попугаи и другие... / Короткая Л.И., Литвинова Т.А., Соколов О.А., Коваленко Ю.С. — К. : Книговид. центр «Посредник» ГЛП, 1994. — 207 с.

3. *Токарева Р.С.* Кімнатні тварини / Токарева Р.С., Литвинова Т.А., Соколов О.О. ; пер. із рос. Н. М. Некрут. — К. : Урожай, 1994. — 129 с.

4. *Панько І.С.* Тварини — друзі чи вороги / І.С. Панько, В.І. Панько. — К. : Урожай, 1989. — 160 с.